नेपाल राजपत्र

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ६९) काठमाडौं, मंसिर ९ गते, २०७६ साल (संख्या ३३

भाग ३

नेपाल सरकार

संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको सूचना

नारायणहिटी दरबार सङ्ग्रहालय तथा गणतन्त्र स्मारक व्यवस्थापन तथा सञ्चालन विकास समिति (गठन) आदेश, २०७६

विकास समिति ऐन,२०१३ को दफा ३ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले देहायको आदेश जारी गरेको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः** (१) यस आदेशको नाम "नारायणहिटी दरबार सङ्ग्रहालय तथा गणतन्त्र स्मारक व्यवस्थापन तथा सञ्चालन विकास समिति (गठन) आदेश, २०७६"रहेको छ ।

(२) यो आदेश तुरून्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषाः** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस आदेशमा,-

(क) "अध्यक्ष" भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(ख) "कार्यकारी निर्देशक" भन्नाले दफा ६ बमोजिमको कार्यकारी निर्देशक सम्झनुपर्छ।

(ग) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस आदेश अन्तर्गत बनेको विनियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ।

(घ) "मन्त्रालय" भन्नाले संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय सम्झनु पर्छ।

(ङ) "सङ्ग्रहालय" भन्नाले नारायणहिटी दरबार सङ्ग्रहालय सम्झनु पर्छ।

(च) "सदस्य" भन्नाले समितिको सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले अध्यक्ष र कार्यकारी निर्देशकलाई समेत जनाउँछ ।

(छ) "समिति" भन्नाले दफा ३ बमोजिम गठन भएको नारायणहिटी दरबार

सङ्ग्रहालय तथा गणतन्त्र स्मारक व्यवस्थापन तथा सञ्चालन विकास समिति सम्झनु पर्छ ।

(ज) "स्मारक" भन्नाले गणतन्त्र स्थापनाका लागि योगदान गरेका व्यक्तिको सम्झनामा नारायणहिटी दरबार परिसरमा निर्माण गरिएको गणतन्त्र स्मारक सम्झनु पर्छ।

३. **समितिको गठन:** (१) सङ्ग्रहालय र स्मारकको संरक्षण, संवर्द्धन गरी सङ्ग्रहालय र स्मारकको नाममा रहेको सम्पत्तिको व्यवस्थापन र सञ्चालनको लागि नारायणहिटी दरबार सङ्ग्रहालय तथा गणतन्त्र स्मारक व्यवस्थापन तथा सञ्चालन विकास समिति नामको एक समिति रहनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा देहाय बमोजिमका अध्यक्ष र सदस्य रहनेछन्:-

(क) सचिव, मन्त्रालय	-अध्यक्ष
(ख) सहसचिव, गृह मन्त्रालय	-सदस्य
(ग) सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय	-सदस्य
(घ) महानिर्देशक, पुरातत्व विभाग	-सदस्य
(ङ) कार्यकारी निर्देशक	-सदस्य-सचिव

४. **समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार** : समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) सङ्ग्रहालय र स्मारकलाई राष्ट्रको महत्वपूर्ण ऐतिहासिक र साँस्कृतिक धरोहरका रुपमा विकास गर्ने,

(ख) स्मारकलाई राष्ट्रिय शहीद दिवसका दिन शहीदहरू प्रति सम्मान व्यक्त गर्ने स्थलको रूपमा विकास गर्ने,

(ग) स्मारकलाई विदेशी राष्ट्रप्रमुख र सरकार प्रमुखको नेपाल भ्रमणमा शहीदहरू प्रति श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्ने स्थल (हिद लेयीङ) को रूपमा विकास गर्ने,

(घ) राष्ट्रपति, उपराष्ट्रपति, प्रधानमन्त्री तथा अन्य उच्च पदस्थ पदाधिकारीबाट शहीद प्रति सम्मान व्यक्त गर्ने स्थलको रुपमा विकास गर्ने,

(ङ) सङ्ग्रहालय र स्मारकको सुरक्षा, संरक्षण, संवर्द्धन र व्यवस्थापनका लागि दीर्घकालीन र अल्पकालीन नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(च) समितिको वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत गर्ने,

(छ) सङ्ग्रहालय र स्मारक परिसर प्रवेशको लागि प्रवेश शुल्क निर्धारण गर्ने,

(ज) सङ्ग्रहालय र स्मारक सञ्चालनका लागि स्रोत व्यवस्थापनको दीगो उपाय अवलम्बन गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(झ) सङ्ग्रहालय र स्मारकको संरक्षण र उपयोगका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई आवश्यक सल्लाह र सुझाव दिने,

(ञ) ऐतिहासिक, पुरातात्विक तथा साँस्कृतिक महत्वका बस्तुहरु सङ्ग्रहालयमा प्रदर्शनीको लागि राख्ने व्यवस्था गर्ने,

(ट) पुरातत्व विभागको समन्वयमा सङ्ग्रहालयमा रहेका पुरातात्विक, ऐतिहासिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाको मर्मत सम्भार गर्ने,

(ठ) सङ्ग्रहालयको विकास तथा विस्तारको लागि स्थानीय तहसँग सहकार्य गर्ने,

(ड) सङ्ग्रहालय र स्मारकमा राखिएका वा राखिने कलाकृति वा अन्य वस्तुको बारेमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने, गराउने,

(ढ) सङ्ग्रहालय र स्मारक व्यवस्थापनको सम्बन्धमा नेपाल सरकारले दिएको निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

५. **समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधिः** (१) समितिको बैठक कम्तीमा महिनाको एक पटक बस्नेछ ।

(२) समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।

(३) समितिको सदस्य-सचिवले अध्यक्षको स्वीकृतिमा बैठकको कार्यसूची सहित बैठक बस्ने सूचना बैठक बस्नुभन्दा कम्तीमा चौबीस घण्टा अगावै सदस्यहरूलाई दिनुपर्नेछ।

(४) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ।

(५) समितिको कुल सदस्य सङ्ख्याको एकाउन्न प्रतिशत भन्दा बढी सदस्यहरु उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(६) समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्यहुनेछ र मत बराबर भएमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ ।

(७) समितिले आवश्यकता अनुसार स्वदेशी तथा विदेशी विषय विज्ञलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(८) समितिको बैठकको निर्णय अध्यक्ष र समितिको सदस्य-सचिवले प्रमाणित गर्नेछ।

(९) समितिका सदस्यले समितिको बैठकमा भाग लिए बापतअर्थ मन्त्रालयले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम बैठक भत्ता पाउने छन् ।

(१०) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

६. **कार्यकारी निर्देशक:** (१) समितिको प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा काम गर्न एक जना कार्यकारी निर्देशक रहनेछ।

(२) नेपाल सरकारले देहाय बमोजिमको योग्यता पुगेको नेपाली नागरिकलाई खुला प्रतिस्पर्धाको आधारमा कार्यकारी निर्देशकमा नियुक्त गर्नेछ :-

(क) पैंतीस वर्ष उमेर पूरा भएको,

(ख) मान्यता प्राप्त विश्वद्यालयबाट राजनीतिशास्त्र,व्यवस्थापन, इतिहास, कला, संस्कृति, सङ्ग्रहालय वा पुरातत्व विषयमा स्नातकोत्तर वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको,

(ग) सरकारी निकाय, कुनै सङ्गठित संस्था वा सार्वजनिक निकायको उच्च व्यवस्थापकीय पदमा कम्तीमा दश वर्षको अनुभव हासिल गरेको,

(घ) उच्च नैतिक चरित्र कायम रहेको,

(ङ) प्रचलित कानूनले अयोग्य नभएको ।

(३) कार्यकारी निर्देशकको पदावधिबढीमा चार वर्षको हुनेछ र समितिको सिफारिसमा निज एक अवधिको लागि पुन: नियुक्त हुन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा तोकिए बमोजिमको प्रक्रिया अपनाई नेपाल सरकारले कार्यकारी निर्देशकलाई जुनसुकै बखत पदबाट हटाउन सक्नेछ:-

(क) इमान्दारीपूर्वक आफ्नो पदीय जिम्मेवारी पूरा नगरेमा,

(ख) समितिको हितविपरीत वा समितिलाई हानि नोक्सानी हुने कुनै काम कारवाही गरेमा,

(ग) पद अनुसारको आचरण नगरेमा वा खराव आचरण देखिएमा,

(घ) कार्यक्षमताको अभाव देखिएमा,

(ङ) दफा ७ को उपदफा (३) बमोजिम मूल्याङ्कन गर्दा कार्यसम्पादनको स्तर साठी प्रतिशत भन्दा कम भएमा ।

(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कार्यकारी निर्देशकलाई पदबाट हटाउनु अघि सफाइ पेश गर्ने मनासिब मौका दिनु पर्नेछ।

(६) यस दफा बमोजिम कार्यकारी निर्देशक नियुक्त नभएसम्म नेपाल सरकारले सङ्घीय निजामती सेवाको राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणीको अधिकृतलाई कार्यकारी निर्देशकको पदमा कामकाज गर्ने गरी तोक्न सक्नेछ।

(७) देहायकोअवस्थामा कार्यकारी निर्देशकको पद रिक्त हुनेछः-

(क) उपदफा (२) बमोजिमको योग्यता नरहेमा,

(ख) भ्रष्टाचार,जबरजस्ती करणी, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, लागू औषध बिक्री वितरण तथाओसार पसार, सम्पत्ति

शुद्धीकरण, राहदानी दुरुपयोग, अपहरण सम्बन्धी कसूर वा नैतिक पतन देखिनेअन्य फौजदारी कसूरमा सजाय पाई वा कुनै कसूरमा जन्म कैद वा बीस वर्ष वा सोभन्दा बढी कैदको सजाय पाई त्यस्तो फैसला अन्तिम भएमा,

(ग) प्रचलित कानून बमोजिम कालो सूचीमा परेमा,

(घ) साहूको दामासाहीमा परेमा,

(ङ) कुनै विदेशी मुलुकको आवासीय अनुमति प्राप्त गरेमा,

(च) निजले अध्यक्षसमक्ष लिखित राजीनामा दिएमा,

(छ) निजको पदावधि समाप्त भएमा,

(ज) निजको उमेर साठी वर्ष पूरा भएमा,

(झ) उपदफा (४) बमोजिम पदबाट हटाइएमा।

(८) कार्यकारी निर्देशकको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा अर्थ मन्त्रालयको सहमतिमा मन्त्रालयले तोके बमोजिम हुनेछ ।

७. **कार्य सम्पादन करार** : (१) कार्यकारी निर्देशकले आफू नियुक्त भएको मितिले तीसदिनभित्र अध्यक्ष समक्ष कार्यसम्पादन करार गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको करारमा देहायका विषयहरु उल्लेख गर्नुपर्नेछः-

(क) कार्यकारी निर्देशकले गर्नु पर्ने कार्यको विवरण,

(ख) निजले पेश गरेको व्यवसायिक योजना, सङ्ग्रहालयको सुधारका लागि कार्यान्वयन गरिने योजना, रणनीति र कार्यक्रम तथा त्यसको कार्यान्वयन कार्यतालिका,

(ग) खण्ड (क) वा (ख) बमोजिम निजले कार्यसम्पादन गर्दा देखिने वा प्राप्त हुने अपेक्षित प्रतिफल वा उपलब्धिको विवरण,

(घ) खण्ड (ग) बमोजिमको प्रतिफल वा उपलब्धि मापन गर्न सकिने सूचक र त्यसको मूल्याङ्कनको संयन्त्र,

(ङ) तोकिए बमोजिमका अन्य कुराहरू।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यसम्पादन करार बमोजिम कार्यकारी निर्देशकबाट कार्यसम्पादन भए नभएको विषयमा मन्त्रालयले आवधिक रुपमा मूल्याङ्कन गर्नेछ ।

८. **कार्यकारी निर्देशकको काम, कर्तव्य र अधिकार:** कार्यकारी निर्देशकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) समितिको योजना, वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तयार गरी समिति समक्ष पेश गर्ने,

(ख) सङ्ग्रहालय तथा स्मारकको संरक्षण र संवर्द्धनका लागि योजना तर्जुमा गरी समिति समक्ष पेश गर्ने र समितिबाट स्वीकृत भए बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(ग) सङ्ग्रहालय र स्मारक परिसरलाई आकर्षक पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गर्ने, गराउने,

(घ) समितिको स्वीकृतिमा सङ्ग्रहालय र स्मारक प्रवेशका लागि तोकिए बमोजिमको प्रवेश शुल्क असूल गर्ने, गराउने,

(ङ) देशको महत्वपूर्ण राजनीतिक घटनाक्रमका सामग्रीहरु समितिको स्वीकृति लिई सङ्ग्रहालयमा राख्ने,

(च) सङ्ग्रहालय र स्मारकमा रहेका महत्वपूर्ण दस्तावेज, श्रव्यदृष्य सामग्री, तस्वीर तथा अन्य ऐतिहासिक महत्वका वस्तुहरूको संरक्षण र संवर्द्धन गरी दुरूस्त राख्ने तथा महत्वपूर्ण ऐतिहासिक दस्तावेजहरु राष्ट्रिय अभिलेखालयमा समेत सुरक्षित किसिमले राख्ने व्यवस्था मिलाउने,

(छ) समितिको चलअचल सम्पत्तिको संरक्षण गर्ने, गराउने,

(ज) मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृति लिई सङ्ग्रहालय र स्मारकको संरक्षण एवं उपयोगका लागि निजी क्षेत्रसँग सम्झौता गरी स्मारक र दरबार परिसरमा अत्यावश्यक सेवा सुविधा प्राप्त गर्ने,

(झ) सङ्ग्रहालय र स्मारकको दैनिक सरसफाइ तथा बगैंचाको उचित व्यवस्थापन तथा संरक्षण गर्ने,

(ञ) समितिको आर्थिक कारोबार सञ्चालन गर्ने,गराउने,

(ट) समितिको आन्तरिक तथा अन्तिम लेखा परीक्षण गराउने,

(ठ) समितिको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी समिति समक्ष पेश गर्ने,

(ड) तोकिए बमोजिमका अन्य काम गर्ने ।

९. **कर्मचारी सम्बन्धीः** (१) समितिको कार्यसम्पादनको लागि समितिमा आवश्यक सङ्ख्यामा कर्मचारीहरू रहनेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिमा रहने कर्मचारीकोपद र सङ्ख्या समितिको सिफारिसमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत भए बमोजिम हुनेछ ।

(३) समितिलाई आवश्यक पर्ने कर्मचारी मन्त्रालयले सङ्घीय निजामती सेवाका कर्मचारी मध्येबाट उपलब्ध गराउनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम कर्मचारी उपलब्ध नभएमा समितिले अर्थ मन्त्रालयको सहमति लिई प्रचलित कानून बमोजिम करारमा कर्मचारी नियुक्त गर्न सक्नेछ।

(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सवारी चालक, माली, कार्यालय सहयोगी, सुरक्षा गार्ड जस्ता पदहरुमा समितिले प्रचलित कानून बमोजिम सेवा करारद्वारा पदपूर्ति गर्न सक्नेछ।

१०. **समितिको कोषः** (१) समितिको नाममा एउटा छुट्टै कोष हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहाय बमोजिमका रकम रहनेछन्:-

(क) प्रवेश शुल्क बापत प्राप्त रकम,

(ख) सङ्ग्रहालयमा कुनै कार्यक्रम गरेबापत प्राप्त भाडा वा शुल्क,

(ग) स्वदेशी व्यक्ति, संघ, संस्था वा निकायबाट प्राप्त रकम,

(घ) विदेशी व्यक्ति, संघ, संस्थाबाट प्राप्त रकम,

(ङ) नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,

(च) समितिले आर्जन गरेको अन्य रकम।

(३) उपदफा (२) को खण्ड (घ) बमोजिमको रकम प्राप्त गर्नु अघि समितिले नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति लिनुपर्नेछ ।

(४) समितिको तर्फबाट गरिने सम्पूर्ण खर्च उपदफा (१) बमोजिमको कोषबाट व्यहोरिनेछ।

(५) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा रहने रकम समितिले तोकेको बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धीप्रचलित कानून बमोजिम स्थापित "क" वर्गको कुनै वाणिज्य बैङ्कमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ ।

(६) समितिको कोषको सञ्चालन कार्यकारी निर्देशक वा निजले तोकेको कुनै अधिकृत कर्मचारी र लेखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।

(७) समितिको कोष सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिमहुनेछ।

११. **लेखा र लेखापरीक्षण:** (१) समितिको कोषको आय-व्ययको लेखा नेपाल सरकारले अपनाएको लेखा प्रणाली अनुरूपको ढाँचामा राख्नु पर्नेछ ।

(२) समितिको अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षक वा निजले तोकेको लेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।

(३) मन्त्रालयले आवश्यक ठानेमा समितिको आय-व्यय, तत्सम्बन्धी कागजात र नगदी, जिन्सीको विवरण जुनसुकै बखत जाँच्न वा जाँच्न लगाउन सक्नेछ ।

१२. **उपसमिति वा कार्यदल गठन गर्न सक्ने:** (१) समितिले आफ्नो काममा सहयोग पुऱ्याउन आवश्यकता अनुसार उपसमिति वा कार्यदलगठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित उपसमिति वा कार्यदलको कार्यक्षेत्रगत शर्त तथा कार्यविधि त्यस्तो उपसमिति वा कार्यदल गठन गर्दाको बखत समितिले तोकिदिए बमोजिम हुनेछ ।

१३. **समितिको कार्यालय :** समितिको कार्यालय काठमाडौं उपत्यकामा रहनेछ ।

१४. **अधिकार प्रत्यायोजन:** समितिले आफूलाई प्राप्त अधिकार मध्ये केही अधिकार आवश्यकता अनुसार अध्यक्ष, सदस्य, कार्यकारी निर्देशकवा समितिको कुनै अधिकृतस्तरको कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।

१५. **वार्षिक प्रतिवेदन:** (१) समितिले प्रत्येक वर्ष आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र मन्त्रालय समक्ष वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदनमा समितिबाट एक आर्थिक वर्ष भित्र सम्पादन भएका कामको संक्षिप्त विवरण, नीति, योजना र कार्यक्रमको कार्यान्वयनको स्थिति र उपलब्धि, आम्दानी तथा खर्च, लेखापरीक्षकको प्रतिवेदनमा उल्लिखित संक्षिप्त व्यहोरा, काम कारबाही गर्दा देखिएका मुख्य मुख्य समस्या तथा त्यस्ता समस्या

समाधानका लागि गरिएका प्रयास, आगामी योजना तथा कार्यक्रम र तोकिए बमोजिमको अन्य विवरण समेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदन मन्त्रालय र समितिले सार्वजनिक गर्नेछ।

१६. **समितिमा रहने:** (१) यो आदेश प्रारम्भ भएपछि मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको सङ्ग्रहालय र स्मारक स्वतः समिति मातहत रहनेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सङ्ग्रहालय र स्मारकको नाममा रहेको चल अचल सम्पत्ति र दायित्व समितिको हुनेछ ।

१७. **नेपाल सरकारसँग सम्पर्क:** समितिले नेपाल सरकारसँग सम्पर्क राख्दा मन्त्रालय मार्फत राख्नुपर्नेछ।

१८. **विनियम बनाउने अधिकार:** (१) यो आदेशको कार्यान्वयन गर्न समितिले आवश्यक विनियम बनाउन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बनेको विनियम मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएपछि लागू हुनेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम विनियम बनाउँदा नेपाल सरकारलाई थप आर्थिक दायित्व पर्ने विषयमा नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्नेछ।

आज्ञाले,
केदार बहादुर अधिकारी
सचिव